

MÁJUS 27. HÉTFŐ 20:00

Magyar Filmhíradó 1928 január (Várkonyi Mihály Budapest)

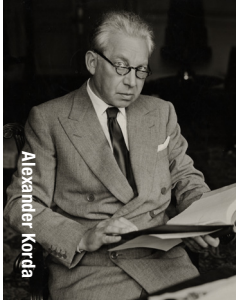
BÉCS LEGVIDÁMBAB EMBERE / L'UOMO PIÙ ALLEGRO DI VIENNA 1925.

Rendezte: Amleto Palermi

Szereplők: Ruggero Ruggeri (Bobby Brown), Gianna Terribili-Gonzales (Lolita), **Maria Corda** (Fifi), **Victor Varconi** (William)

Zongorán kísér: Darvas Ferenc

A bécsi Tabarin mulató népszerű dobosáról, Bobby Brown-ról szól a történet, aki a szórakoztató ipar bohém miliójétől elzárva, szigorú, puritán erkölcsi normák szerint, egyedül nevelte fél lányát, Fifit, miután nagyravagyó, nyughatatlan vérű felesége, Lolita elhagyta őket. A lány azonban felnőtt és gyönyörű, és már nem lehet őt elzárni a világtól. Beleszeret egy gazdag amerikai fiatalemberbe, Williamba. Tizenhat év után előkerül Lolita, aki időközben előkelő nagyvilági hölgy lett és ő is igényt tart a lányára. A filmben két magyar színész is játszik. Fifit Korda Sándor felesége, Corda Mária, William szerepét Victor Varconi, vagy ahogy itthon ismerték, Várkonyi Mihály alakítja. **Várkonyi Mihály (1891-1976)** már 1913-ban filmezett, Janovics Jenő kolozsvári filmvállalatának első filmjében a *Sárga csikó* című népszínmű adaptációjában játszotta el az egyik főszerepet. Ő volt Magyarországon az első férfi filmsztár. 1920-ban hagyta el az országot. Előbb Ausztriába, majd Németországba ment, ahol többek között Korda Sándor és Kertész Mihály osztrák és német filmjeiben szerepelt. 1926-ban olasz produkcióban, a *Pompei végnapjai*-ban játszott főszerepet, partnere ebben a filmben is Corda Mária volt. Alakításaira Cecil B. De Mille is felfigyelt és 1927-ben Hollywoodba szerződött a *Királyok királya* című filmjében Pontius Pilátus szerepére. Ekkor vette fel a Victor Varconi nevet. Kelet-európai akcentusa miatt a hangos korszakban már inkább csak epizódszerepeket bíztak rá.

MÁJUS 28. KEDD 21:00

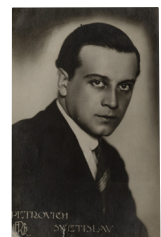
MODERN DUBARRY/ EINE DUBARRY VON HEUTE 1927.

Rendezte: **Alexander Korda**, Forgatókönyv: Bíró Lajos

Szereplők: **Maria Corda** (Toinette), Jean Bradin (Sándor király), Alfred Abel, Hans Albers

Zongorán kísér: Darvas Ferenc

A film rendezőjét, Korda Sándort, aki későbbi pályája során történelmi személyiségek magánéletéről készült filmjeivel aratta legnagyobb sikereit, már ekkor foglalkoztatta az egyén privát története és a világtörténelem kapcsolata. Ebben a német produkcióban készült, Párizsban forgatott filmjében Madame Du Barry-éhoz hasonló női karriertörténetet mutat be huszadik század eleji Párizsi milióba helyezve. A szegény, de rendkívül dekoratív párizsi masamód, Toinette, akárcsak nagy elődje, szerelmi kapcsolatai révén kerül egyre előkelőbb körökbe, míg végül egy kis ország fiatal királya mellett találja meg a boldogságot. **Korda Sándor (1893-1956)** a magyar filmkritika megteremtője, a magyar filmgyártás úttörője 1919-ben, a Tanácsköztársaság leverése után hagyta el Magyarországot. Bécsi és Berlieni sikerei után nyitva állt az út számára Hollywoodba, ahol azonban vérbéli európai művész lévén nem találta meg a számítását, és visszatért Európába. Az ekkor már nemzetközi hírnévű filmrendező és producer előbb Párizsban dolgozott, majd Londonban telepedett le. Sikerült talpra állítania az amerikai filmek dömpingjétől válságba került angol filmgyártást. Létrehozta a London Film Ltd.-t, Denhamban felépíttette a filmvárost, s néhány év alatt versenyképessé tette az angol filmet. Ezért a tevékenységéért 1942-ben lovaggá ütötték, s ma már Sir Alexander Korda néven ismeri a világ. Toinette szerepét Korda Sándor felesége, **Maria Corda (1898-1976)**, alakította, aki a magyar filmekben még Farkas Antónia néven szerepelt. Filmes karrierje 1918-ban indult, egy kis epizódszerepben figyelt fel rá Korda Sándor, s az 1919-ben készült filmjeiben, a *Fehér rózsá*-ban, az *Ave Caesar*-ban és a 111-es-ben már rá osztotta a női főszerepet. Ebben az évben össze is házasodtak, s a Tanácsköztársaság bukása után együtt hagyták el az országot. Bécsben nemzetközi hírnévű sztár lett belőle, monumentális történelmi filmek, *Sámson és Delila* (1922), *A rabszolgakirálynő* (1924), *Pompei pusztulása* (1926) főszerepeit játszotta, ekkor már a Maria Corda nevet használta. A hangosfilm megjelenését követően visszavonult a szerepléstől. 1930-ban a házassága is felbomlott Korda Sándorral, New Yorkba költözött, ahol regényeket írt. Élete végén Svájcban élt.

MÁJUS 28. KEDD 19:00

QUARTIER LATIN (Csókok városa) 1929.

Rendezte: Augusto Genina

Szereplők: **Iván Petrovich** (Ralph O'Connor), Carmen Boni (Louise), Gina Manès (Bolinska hercegnő)

Zongorán kísér: Darvas Ferenc

A történet egy gazdag bankár fiáról, Ralph O'Connor-ról szól, aki meghívhatja magát a párizsi Quartier Latin diákbájjára. Itt találkozik Louise-zal az elbűvölő diáklánnyal, akivel kölcsönösen egymásba szeretnek. Ralph beköltözik a szomszédos manzard szobába, úgy tesz, mintha szegény festő lenne. Az igazság azonban hamarosan lelepleződik, Louise diaktársai meglátják a fiatalembert egy elegáns mulatóban, Bolinska hercegnő társaságában. Nemsokára Louise is tudomást szerez róla, hogy Ralph új kedvesével Olaszországba készül. Kétségbeesetten rohan a pályaudvarra, s mivel a vonat éppen akkor indul, mikor odaér, utána fut a vágányok közé, ahol egy tolató szerelvény elűti. Sérülése szerencsére nem súlyos, s ráadásul kiderül, hogy Ralph nem is volt a vonaton, mivel nem a hercegnőt, hanem őt választotta. Hamarosan meggyógyul és összeházasodnak. Ralph szerepét a szerb származású magyar színész **Ivan Petrovich / Petrovics Szvetisláv (1894-1962)** alakította. Petrovics Újvidéken született, de kisgyermek korától Budapesten nevelkedett. A Műegyetem gépészmérnöki karán tanult, és aktívan sportolt, a Műegyetemi Athlétikai és Football Clubban (MAFC). Sport-sikerei révén lett filmszínész, először Kertész Mihály *Napraforgós hölgy* című filmjében kapott filmszerepet 1918-ban. Ezt követően, felváltva dolgozott Bécsben és Budapesten. 1927-ben Berlinbe hívták, majd onnan Münchenbe és Párizsba, került, 1930-ban Hollywoodban filmezett. A negyvenes évek elején ismét magyar filmekben tűnt fel, főleg öregedő gavallérokat alakított. 1945-ben újra elhagyta az országot és Münchenben telepedett le. Német és osztrák produkciókban játszott, többnyire epizódszerepeket. Több mint negyven évig tartó pályafutása alatt, mintegy száz filmben szerepelt.

NEM ELÉG MAGYARNAK LENNI - tehetség is kell!

MAGYAR FILMESEK A VILÁG FILM MŰVÉS ZETÉBEN
(MAGYAR SZÁRM AZÁSÚ FILMESEK K IÜLFÖLDI FILM JEIBŐ L ÖSSZEÁ LLÍ TOTT
RETROSPEKTÍV FILMSOROZAT AZ ÖRÖKM OZGÓB AN)

A húszas években a magyar filmgyártás válsága idején kezdődött filmeseink kivándorlá-sa és szétszóródása a világban. Szinte mindenütt jelen voltak, ahol filmek készültek, s jó néhányan közülük a világ filmművészetének formálóiá váltak, bizonyítva, hogy nem hiányzott belőlük a tehetség, amelyet a magyar filmeketől számon kért az MGM Stúdió falán a legendássá vált felirat: “It’s not enough to be Hungarian. You have to have talent.” Előbb Európa (főleg Ausztria és Németország), majd Amerika és Anglia filmgyártásában játszottak fontos szerepet. A magyar filmrendezők közül Kertész Mihály és Korda Sándor aratta a legnagyobb nemzetközi sikereket: Michael Curtiz és Sir Alexander Korda néven ismerte őket a világ, és nevük ma már nem hiányozhat az egyetemes filmtörténe-ti művekből. Czinner Pál Ausztriában és Németországban vált jelentős rendezővé, Fejős Pál számára 1928-ban készült kis költségvetésű kísérleti filmjének sikere után megnyiták Hollywood filmgyárainak kapui.

A magyar filmszínészek első generációjából nemzetközi karriert futott be Bánky Vilma, Putty Lia /Lya de Putti/, Corda Mária, Petrovics Szevetszláv, Várkonyi Mihály /Victor Varconi/, és még sokáig sorolhatnánk a húszas-harmincas években világhírűvé vált magyar filmeseket, akiknek nevét a néhány szakmabelit nem számítva ma már sajnos alig ismerik.

A MaNDA és Filmintézet gyűjteményéből válogatott sorozatunk célja, hogy bemutasson néhányat a némafilm korszakban nemzetközi karriert befutott magyar filmrendezők és film-színészek filmjeiből.

MÁJUS 23. CSÜTÖRTÖK 21:00

Magyar Filmhíradó 1928 február (Bánky Vilma Budapesten)

A SEJK FIA / THE SON OF THE SHEIK

1926.

Rendezte: George Fitzmaurice

Szereplők: Rudolph Valentino (Ahmed), **Vilma Bánky** (Yasmin)

Zongorán kísér: Darvas Ferenc

Ahmed, a sejk fia szerelmes Yasminba, egy vándorkomédiás trupp táncosnőjébe. Egy éjjel, titokban találkoznak. Ghabah a kegyetlen rabló, aki szintén szerelmes a lányba, meglepi a őket és társaival elrabolja és megkínozza a fiatalembert, majd elhíheti vele, hogy a lány csal-ta törbe. Miután Ahmedet hú szolgálí kiszabadítják fogságából, elhatározza, hogy bosszút áll „szerelmén”... Yasmin szerepét **Bánky Vilma (1898-1991)** játszotta, aki gépirónó volt, mikor beiratkozott Bolváry Géza és Mattyasovszky Ilona filmszínészképző iskolájába. Már első filmszerepével, melyet Bolváry *Tavaszi szerelem* című filmjében játszott, sikert aratott, s ettől kezdve rendszeresen foglalkoztatták Budapesten, Berlinben és Münchenben. Egy

német film magyarországi forgatása közben találkozott az éppen Budapesten tartózkodó Samuel Goldwynnal, aki az Hollywoodba szerződtette, ahol az akkor legnépszerűbb fér-físztár, Rudolf Valentino, majd annak halála után Ronald Colmann állandó partnere lett. A hangosfilm megjelenése után erős akcentusa és nem megfelelő hangorgánuma miatt nem újították meg a szerződését. Még néhány színdarabban fellépett a Broadway-n, majd teljesen visszavonult és férje, a hangosfilm korszakban is aktív Rod la Rocque asszisz-tenese lett. Befolyását és ismeretségét felhasználva segítette a Magyarországról érkező filmekek érvényesülését.

MÁJUS 24. PÉNTEK 20:00

Magyar Filmhíradó 1932 március (Putty Lia halálhíre)

VARIÉTÉ

1925.

Rendezte: Ewald André Dupont

Szereplők: **Lya De Putti** (Berta-Marie), Emil Jannings (Fuller), Warwick Ward (Artinelli), Maly Delschaft (Fullerné)

A valaha sikeres trapézművész miután lábát törte egy baleset során, félrevonultan él Hamburgban. Lepusztult vidámparkban olcsó zenés-táncos műsort menedzsel, hogy kislfiát eltarthassa. Egy napon hajóskapitány barátja gyönyörű, de kétes eredetű, talán ci-gány, talán jávai félvér lány, Bertha-Marie számára kér hajlékot. Fuller befogadja a lányt, aki hamarosan feldúlja életét. Az öregedő férfi beleszeret az érzéki szépségű lányba, ma-gával viszi Berlinbe, ahol újrakezdi cirkuszi karrierjét. A világhírű trapézművész, Artinelli partnereként nagy sikerrel szerepelnek a berlini Wintergartenben. Artinelli elcsábítja Bertha-Marie-t. A megcsalt férfi bosszúra készül. . .

Az egzotikus szépségű Berta-Marie szerepét **Lya De Putti (1897-1931)**, vagy ahogy itthon ismerték Putty Lia játszotta, aki a hírnévért egyik napról a másikra eldobta a jólétet és biztonságot, elhagyta férjét és két gyermekét. Ez a film meghozta neki a sikert, ami után annyira vágyódott, s hamarosan amerikai szerződést ajánlottak fel számára. 1926-ban három filmben játszotta el a végzet asszonyát. Jól illett hozzá ez a szerepkör, de az amerikai film általában elbánt a vampokkal, s Putty Lia egyre nehezebben viselte, hogy mindig neki kellett játszania a film végén halállal lakoló bűnös asszonyokat, s a néző szimpátiáját mindig a film másik hősnője nyerte el. Még az orrát is átoperáltatta, hogy ebből a szerepkörből kitörjön, de nem sikerült neki. Akcentusa miatt a hangosfilm térhó-dításával az angol nyelvterületen már nem volt versenyképes. Karrierje válságba jutott. Visszahúzódott, depresszióssá vált. Ideges szétszórtságában csirkecsontot nyelt, amely megakadt a torkán, s ez okozta korai tragikus halálát.

MÁJUS 25. SZOMBAT 21:00

PÁRIZS JÁTÉKSZERE /DAS SPIELZEUG VON PARIS

1925.

Rendezte: **Kertész Mihály**

Szereplők: Lili Damita (Célimène), Eric Barclay (Miles Seward), Georges Tréville (De Maudry)

Zongorán kísér: Darvas Ferenc

Kertész Mihály osztrák-német koprodukcióban készült, Párizsban forgatott filmjének hősnője a Nouvel Eden táncosnője, Célimène, akibe halálosan beleszeret a Párizsban élő fiatal angol diplomata, Miles Seward. Bár már vőlegény, nem a menyasszonyát ve-szi feleségül, hanem a táncosnő kezét kéri meg. Célimène, karrierjét a dúsgazdag De Maudry vicomte egyengeti, és minden luxussal elhalmozza, ezért nem akar hozzámenni a számára csak szolid polgári életet nyújtó fiatalemberhez, bár nagyon szereti. Végül győz a szerelem és mégis összeházasodnak, de ez a házasság nem boldogságot, hanem tragédiát jelent mindkettőjük számára. Célimène-t a népszerű francia színésznő, Lili Damita alakította, akibe valószínűleg Kertész Mihály is beleszeretett, mert a film forga-tásakor összeházasodtak. **Kertész Mihály (1886-1962)** a Tanácsköztársaság idején hagyta el az országot, előbb Bécsben, majd Berlinben kapott lehetőséget a filmkészítés-re. 1926-ban Hollywoodba szerződött, s Michael Curtiz néven a harmincas és negyvenes évek egyik legsikeresebb amerikai rendezője lett. Több mint száz film fűződik a nevéhez,

köztük az egyetemes filmtörténet legszebb és leghíresebb háborús melodrámjája, a *Casablanca*, mely 1943-ban elnyerte a legjobb rendezőnek járó Oscar díjat.

MÁJUS 26. VASÁRNAP 19:00

A NAGYVÁROS MOSTOHÁI / LONESOME

1928.

Rendezte: **Fejős Pál**

Szereplők: Barbara Kent (Mary), Glenn Tryon (Jim)

Zongorán kísér: Darvas Ferenc

Két magányos New York-i fiatal, Jim és Mary az egész heti monoton munka után a Coney Island vidám forgatagában találkozik. Első látásra egymásba szeretnek, de a bol-dog együttlétiük hirtelen véget ér, a véletlen elválasztja őket. Kétségbeesetten kutatnak egymás után a nagy tömegben, de hiába. Elcsüggedve térnek haza, otthon azonban ismét találkoznak, mert kiderül, hogy szomszédok. A film hordozható kézikamerával felvett képsorai a cinéma vérité módszereit előlegezték. A film a némafilmgyártásról a hangosfilmgyártásra való áttérés idején készült, amikor sok átmeneti film született. A *Nagyváros mostohái* még némafilmként forgatták, de később hanghatásokkal és né-hány párbeszédés jelenettel kiegészítve is forgalmazták, a korabeli kritikák szerint így sokat veszített eredeti varázsából. Ezúttal a MaNDA és Filmintézet gyűjteményében ta-lálható néma változatot vetítjük. A film rendezője, **Paul Fejos /Fejős Pál (1897-1963)** a Tanácsköztársaság idején kezdte filmes pályáját. Első filmjeit, melyek az amerikai filmeket utánozták, a Mobil filmgyárban készítette (*Pán, A fekete kapitány, Arsene Lupin utolsó kalandja*). Nevéhez fűződik az *Egri csillagok* első filmváltozatának elkészítése. 1923-ban hagyta el Magyarországot. Első amerikai filmjével (*Last Moment*, 1928), melyet néhány ezer dollárból, sok leleménnyel forgatott, kritikai elismerést aratott. Ezt követően több nagy költségvetésű film forgatására kapott lehetőséget, de hamarosan ráébredt, hogy Hollywood túl nagy árat kér a hírnévért: a művészi szabadságot. Pá-lyája visszakanyarodott Európába. Néhány jelentős, Magyarországon és Ausztriában forgatott film után Afrikába, Távol-Keletre, Dél-Amerikába ment, ahol a bennszülöttek szokásairól készített dokumentumfilmeket. Életének utolsó húsz esztendejében antro-pológiai kutatással, tudományszervezéssel foglalkozott, egyetemeken tanított.

MÁJUS 26. VASÁRNAP 21:00

ELZA KISASSZONY / FRÄULEIN ELSE

1929.

Rendezte: **Paul Czinner**

Szereplők: Elisabeth Bergner (Elza), Albert Bassermann (Elza apja), Albert Steinrück (gazdag műkereskedő), Jack Trevor (Paul)

Zongorán kísér: Darvas Ferenc

Elza, a jómódú bécsi ügyvéd leánya St. Moritzba utazik téli üdülésre. Gondtalanul és vidáman tölti idejét egy rokonszenves fiatalember, Paul társaságában, mígnem rossz hírt kap otthonról. Apja csődbe jutott, a tőzsdén elvesztette a rábizott pénzt. Elza -anya kérését teljesítve - a szintén a szállodában lakó gazdag műkereskedőhöz, apja régi ügyfeléhez fordul segítségért. A férfi megígéri, hogy segít, ha a lány megmutatja magát neki meztelenül... A filmet a budapesti születésű **Paul Czinner / Czinner Pál (1890-1972) rendezte.** Czinner filmrendezői karrierje Bécsben indult 1919-ben. Első kimagasló sikerét 1924-ben, Berlinben aratta a *Nju – Eine unverstandene Frau* című filmmel, melynek főszerepét Elisabeth Bergner játszotta, aki ettől kezdve filmjeinek állandó sztárja lett. 1928-ban, a szintén Elisabeth Bergner főszereplésével készült *Doña Juana* című filmjének forgatókönyvét Balázs Bélával közösen írta. A harmincas évek elején Párizsban dolgozott, majd a faszizmus előretörésekor Elisabeth Bergnerrel, Londonba települtek, ahol hamarosan össze is házasodtak. Korda Sándor stúdiójá-ban készítette el *Catherine the Great* című filmjét, melyben Douglas Fairbanks Jr. volt Elisabeth Bergner partnere. Ugyancsak Londonban készült Shakespeare *Ahogy tetszik* című darabjának filmadaptációja, Laurence Olivier-vel Orlando szerepében. A negyve-nes években Amerikában, színházi rendezőként dolgozott a Broadwayn. Az ötvenes években tért vissza Angliába, ahol opera és balettfilmeket rendezett (*Don Giovanni, Der Rosenkavalier*).